

2020-01-26

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

mmd.nacka.avdelning3@dom.se

*Yttrande ang. detaljplan avseende fastigheterna Brädstapeln 13 och 16,
Kungsholmen*

Mål nr P 3405-18 Avdelning 3

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, har av mark- och miljödomstolen, MMD, fått föreläggande att avge yttrande över aktbilaga 61, 64-67 i rubricerade ärende. SBF har fått förlängd tid för yttrande till den 31 januari 2020.

Sammanfattning

SBF anför att

- att Riksantikvarieämbetets synpunkter överensstämmer med SBF:s synpunkter. Dock anser SBF att förslaget skulle medföra påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövården (AB 115) och därmed strida mot miljöbalken.
- det finns grund för överprövning av MMD eftersom SBF bedömer att förslaget till detaljplan är lagstridigt i flera avseenden
- Stockholms stads (nedan kallad Staden) hänvisning till översiktsplanernas allmänna texter som stöd för planförslaget inte ersätter den juridiska prövningen
- jämförelsen med tidigare genomförda påbyggnadsprojekt inte är relevant och att Staden i detta ärende negligerar mål och lagstiftning till skydd för kulturvården
- ärendet är av principiell beskaffenhet och större vikt varför kommunfullmäktige borde ha prövat antagande av detaljplanen

I övrigt hänvisar SBF till föreningens tidigare skrivelser till MMD och Mark- och miljööverdomstolen, MÖD (se förteckning sid 4).

Riksantikvarieämbetets yttrande

Riksantikvarieämbetet bedömer att det förslag till påbyggnad som det aktuella planförslaget medger riskerar att förvanska byggnaden och negativt påverka flera uttryck för riksintresset. Ämbetet anger även att en annan planutformning skulle kunna innebära ett bättre sätt att tillgodose stadsbilden och kulturmiljön inklusive riksintresset.

SBF:s Kommentar

Ämbetets yttrande utgör ett stöd för de synpunkter som föreningen framfört i sitt överklagande. Dock bedömer SBF, i motsats till Ämbetet, att planförslaget medför påtaglig skada på riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115). SBF anser att Ämbetets slutsats (tyvärr utan närmare motivering), står i motsats till Ämbetets rapport, *Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap 6§ miljöbalken*, där det anges att påtaglig skada kan uppstå om "en åtgärd mer än obetydligt skadar något eller några av de värden som utgör grunden för riksintresset".

SBF bemöter i det följande Stadens synpunkter under samma rubriker som i Stadens yttrande

Rättsliga utgångspunkter

Staden anför att överprövningen av ett beslut att anta en detaljplan ska stanna vid en kontroll om kommunens beslut ryms inom det handlingsutrymme som kommunen har enligt bestämmelserna i ÄPBL vilket bl a innebär att den avvägning kommunen gör mellan olika samhällsintressen inte ska bli föremål för överprövning så länge den ryms inom lagstiftningen.

SBF:s kommentar.

SBF anser att den avvägning som Staden gjort mellan olika samhällsintressen i detta ärende inte följer lagstiftningen och hänvisar till föreningens tidigare skrivelser till MMD och MÖD. Av dessa skrivelser framgår att SBF anser att Staden negligerat Stadsmuseets expertbedömning, att planförslaget medför förvanskning av en unik byggnad av byggnadsminnesklass och medför påtaglig skada på flera uttryck för riksintresset (AB 115). SBF anser därför, till skillnad mot Staden, att det finns grund för överprövning av MMD.

Allmänna intressen och detaljplanens förhållande till översiktsplanen

Staden hänvisar till de tre översiktsplaner för kommunen som har gällt under planprocessens gång sedan 2009 och hänvisar till uttalanden i dessa som stöd för förslaget till detaljplan; "ökad beredskap för arbetsplatser", "att moderna tillägg kan göras både i samspel med och i medveten kontrast till omgivande bebyggelse", "att täta och attraktiva stadsdelar ska skapas", "att ett livskraftigt näringsliv är av mycket stor vikt", "vikten av att tillföra nya urbana kvaliteter" etc.

SBF:s kommentar.

Staden hänvisar till allmänt formulerade texter i översiktsplanerna. Den första av de nämnda översiktsplanerna som Staden hänvisar till, antogs av kommunfullmäktige 1999. Som en del av denna översiktsplan, och därmed också av kommunfullmäktiges beslut, ingår "Stockholms Byggnadsordning - ett förhållningssätt till stadens karaktärsdrag". I inledningen till Byggnadsordningen anges bl a:

Byggnadsordningen avser att ge underlag för tillämpningen i Stockholm av plan- och bygglagens regler om hänsyn till stads- och landskapsbild, natur- och kulturvärden, byggnaders egenart och helhetsverkan samt miljömässiga värden.

Översiktsplanen är enbart vägledande för beslut i enskilda ärenden som detaljplaner och bygglov och förhållningssätten är generella. Det innebär att bedömningen i det enskilda fallet påverkas av värdena lokalt liksom av de förändringsbehov som aktualiseras. Det innebär att det är först i det enskilda ärendet som plan- och bygglagens hänsynsregler prövas juridiskt.

Stadens hänvisningar till allmänna uttalanden i översiktsplanerna utgör således inget stöd för planförslaget när det gäller den slutliga avvägningen mellan exploaterings- och bevarand-intressen. Enligt Stadens egen av kommunfullmäktige beslutade handling ska lagens hänsynsregler prövas i samband med prövningen av bland annat detaljplaner.

Detaljplanens hänsyn till kulturhistoriska värden

Staden hävdar att kommunen har ett betydande handlingsutrymme att vid planläggning tolka kraven i ÄPBL. Staden hänvisar till MÖD:s dom för Kv Plankan, MÖD:s dom angående påbyggnad av befintligt kontorshus i Kv. Klamparen samt även till andra påbyggnader av kontorshus i centrala Stockholm. Staden anför vidare att den kulturhistoriska klassificering som Stockholms Stadsmuseum utarbetat inte följer någon rättslig reglering, inte är bindande för myndigheter samt att ett högt kulturhistoriskt värde inte i sig medför något förvanskingsförbud enligt 3 kap 12§ ÄPBL.

SBF:s kommentar.

Byggnaden i Kv. Brädstapeln 13 och 16, Trygg-Hansahuset, har ett högt kulturhistoriskt värde vilket motsvarar fordringarna för byggnadsminne enligt kulturmiljölagen. I Stadsmuseets klassificeringsbeslut (2009-04-17) anges bl a att

Anläggningen är tidstypisk och unik och bevarar ursprunglig utformning. Brädstapeln 13,15 och 16 äger ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde. Fastigheten har tillsammans med bebyggelsen i kvarteret Klamparen stora stadsbildsmässiga värden.

De jämförelser med andra projekt som Staden anför är inte relevanta i detta sammanhang. Av de angivna projekten är endast två klassade lika högt (blåklassade) som Trygg-Hansahuset. Övriga projekt har lägre kulturvärden. Det ena blåklassade projektet avser en påbyggnad på byggnaden i Kv. Klamparen. SBF anser att denna påbyggnad i och för sig är förvanskande men påverkar inte den sammanhållna byggnadsvolymen på samma genomgripande sätt som den föreslagna påbyggnaden på Trygg-Hansahuset med dess komplexa volymsgruppering. Påbyggnaden av Trygg-Hansahuset bedömer SBF är förödande eftersom den visuellt reducerar den unika byggnaden till ett fundament för de nya våningarna ovanför.

Det andra blåklassade exemplet med påbyggnad som Staden för fram är Kv. Björnen och Loen. Detta detaljplaneförslag överklagades dock ej varför frågan om förvanskning ej prövats rättsligt. Här bör också nämnas att i handlingen *Konsekvensutredning kulturmiljö och stadsbild* upprättad av Tyréns, som ingår i planhandlingarna, anges att "påbyggnadens volymtillskott i relation till befintlig byggnad är större än flertalet utförda påbyggnadsprojekt som hittills genomförts i Stockholms centrala delar". (s 49)

Den befintliga byggnaden bedöms således av Stadens egen expertis som unik, med synnerligen höga både kulturhistoriska och stadsbildsmässiga värden. Samtidigt är den föreslagna påbyggnaden mer påfallande, både i förhållande till den befintliga byggnaden och till stadsbilden, än flertalet hittills genomförda påbyggnader i centrala Stockholm. Det är anmärkningsvärt att Staden tycks se Stadsmuseets klassificering som ett hinder i stället för att använda detta expertunderlag som kunskapsstöd för att undvika att upprätta förslag som strider mot gällande lagstiftning.

SBF vill också hänvisa till det av riksdagen antagna arkitekturpolitiska målet att ta tillvara och utveckla kulturhistoriska värden samt det nationella miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* där det anges att "det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas."

Detaljplanen antagen av stadsbyggnadsnämnden

Staden bedömer att planförslaget inte har sådana effekter att planbeslutet ska anses ha principiell vikt eller i övrigt är av större vikt. Staden hänvisar bl a till att detaljplanen har stöd i översiktsplanen och att påbyggnader under senare år varit vanligt förekommande i centrala Stockholm.

SBF:s kommentar

Som SBF anför ovan kan inte översiktsplanens allmänna texter åberopas eftersom den juridiska prövningen sker först i detaljplaneskedet. Som föreningen även anför ovan är det aktuella förslaget till påbyggnad av en helt annan karaktär än det enda anförda exemplet på en påbyggnad av en blåklassad byggnad som prövats juridiskt i en överprövningsprocess. SBF anser att det här är fråga om en mycket omfattande och avvikande påbyggnad som kraftigt skulle förvanska byggnadens kulturhistoriska värde och bli ett främmande landmärke i den omgivande stadsmiljön. Av dessa skäl anser SBF att ärendet inte ligger inom ramen för delegationen till stadsbyggnadsnämnden utan att ärendet borde ha prövats av kommunfullmäktige.

Avslutande kommentar

Staden framhåller att man under planprocessen prövat och beaktat invändningarna samt att länsstyrelsen beslutat att inte pröva kommunens beslut att anta detaljplanen. SBF vill här framhålla att invändningarna mot förslaget till detaljplan för planärendet Nobel Center på Blasieholmen också negligerades helt av såväl Staden som länsstyrelsen. SBF, som jämte två ytterligare ideella organisationer och två fastighetsägare överklagade Stadens beslut att anta detaljplanen, fick dock stöd för samtliga punkter i sitt överklagande i MMD:s dom. Detta innebar att Stadens beslut om antagande av detaljplanen upphävdes. Varken Staden eller länsstyrelsen hade således beaktat att planförslaget medförde påtaglig skada på riksintresset i ärendet Nobel Center, varför samma förhållande kan råda i ärendet Kv. Brädstapeln 13 och 16.

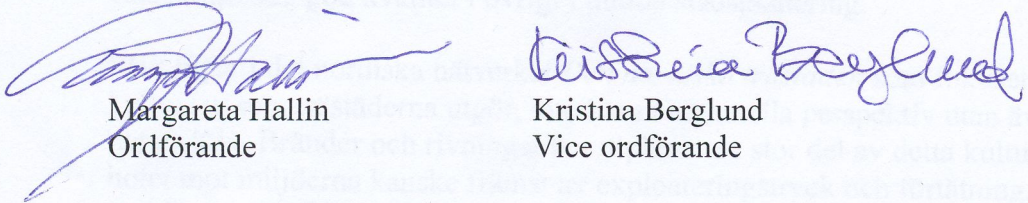
SBF anser sammanfattningsvis att förslaget till detaljplan strider mot lagstiftningen i följande avseenden:

- Förvanskning av en unik byggnad av byggnadsminnesklass i strid med 3 kap 12§ ÄPBL
- Brist på hänsyn till stadsbilden och kulturvärden på platsen samt brist på hänsyn till en god helhetsverkan i strid med 3 kap 1 § ÄPBL
- Påtaglig skada på flera uttryck för riksintresset (AB 115) i strid med 3 kap 6§ MB
- Planärendet har trots principiell beskaffenhet och i övrigt större vikt ej antagits av kommunfullmäktige vilket strider mot 5 kap 29§ ÄPBL

SBF hänvisar till tidigare skrivelser där grunderna för föreningens överklagande utvecklas:

- Överklagande av stadsbyggnadsnämndens i Stockholm beslut 2018-04-18 att anta förslag till detaljplan för fastigheterna Brädstapeln 13 och 16 i stadsdelen Kungsholmen. Skrivelse till MMD daterad 2018-05-05.
- Ang. Överklagande av antagen detaljplan avseende fastigheterna Brädstapeln 13 och 16 i stadsdelen Kungsholmen. Skrivelse till MMD daterad 2018-06-17.
- Överklagande av MMD:s beslut att avslå SBF:s överklagande till MMD av antagen detaljplan avseende fastigheterna Brädstapeln 13 och 16 i stadsdelen Kungsholmen. Skrivelse till MÖD daterad 2018-10-27
- Ang. ärendet överklagande av antagen detaljplan avseende fastigheterna Brädstapeln 13 och 16 i stadsdelen Kungsholmen. Skrivelse till MÖD daterad 2019-02-25.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Margareta Hallin
Ordförande

Kristina Berglund
Vice ordförande

Svenska byggnadsvårdsföreningen grundades 1975 och är en oberoende icke vinstdrivande, ideell förening med cirka 6500 medlemmar. Föreningens huvudsakliga ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och nyttja detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering.